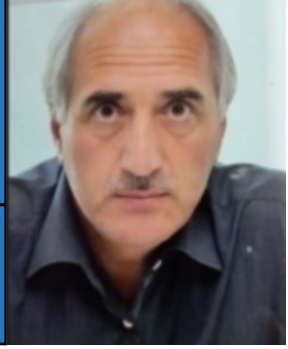

GÜN EKSİLMESİN PENCEREMDEM

ŞABAN KUMCU

*Ne doğan güne hükmüm geçer,
Ne halden anlayan bulunur;
Ah aklımdan ölümüm geçer,
Sonra bu kuş, bu bahçe, bu nur.*

Cahit Sıtkı Tarancı, şiire dair yazdığı bir yazıya şu soruyla başlar. “**Şiir nedir..?**” Edebiyat yapmayı, büyük söz etmeyi sevenler için şiir ne değildir ki...? **Şiir bir çığlıktır, bir ilan-ı aşktır, sallanan bir yumruktur, bir umuttur, bir kurtuluştur...**

Şiir, kelimelerle güzel biçimler kurma sanatıdır. **Kelime nedir? Annedir, dosttur, hasrettir, hayaldir;** yani bir anlamı, çağrışımı,

bir gölgesi, hatta bir rengi ve adı olan bir nesnedir. Kelime insanlardan haber verir. İnsan dünyanın en zengin madenidir. İnsanları işlemek her sanatçının boynunun borcudur. Kelime dedik ama kelime boş bir kalıp değil ki! Şairin duyguları, düşünceleri, hayalleri, dünya görüşü, felsefesi, kişiliği her şeyi şiirde belli olur. Ne var ki kelimeleri, tanımak, bilmek ve sevmek gerekir. Şiir bir ustalık ve tutku işidir.

Ömrümde Sukut

*Çingiraksız rehbersiz deve kervanı nasıl,
İpekli mallarını kimseye göstermeden,
Sonu gelmez kumlara uzanırsa muttasıl!
Ömrüm öyle esrarlı geçecek ses vermeden.*

Şiir bir deyiştir, sözcüklerle güzel biçimleri kurma sanatıdır” denilmesi bundandır. **Şair bu sanatı bilen insandır.** Bu sanatın anlatım aracı dil, gereci de kelimeler olduğuna göre; şiir yazmak isteyen adamın kullandığı dilin bütün kurallarını iyi bilmesi, sözcüklerini sınıf arkadaşları gibi yakından tanınması, hangi

sözcüğün nerede ve nasıl kullanıldığı zaman, kendisinden beklenen ödevi yerine getireceğini bilmesi gerekir. Şiir yalnız duymak ve parlak hayallerle değil; dil ve kelimeler konusunda bilgilerin, sevgilerin ve dikkatlerin bir araya gelmesiyle yazılabilir. Şairden beklediğimiz işte bu davranıştır.”

*Ve böylece bir ömür, bir ömür her dakika,
Bir buz parçası gibi kendinden eriyecek.
Semada yıldızlardan, yerde kurtlardan başka,
Yaşayıp öldüğümü kimse bilmeyecek!*

Cahit Sıtkı Tarancı, **Ziya’ Osman Saba’ya yazdığı mektuplarda**, şiirle ilgili düşüncelerini anlatmaya devam ediyor. “**Şiir nağme halinde gelir.** Nağme şiirin önüne geçer. Şair nağme olarak hissettiği boşluğu kelimelerle

doldurur. Yazdığı şiir kendisini tatmin edinceye kadar durmadan uğraşır. Şiir, nağmesine uygun kelimelere kavuştuğu zaman tamamlanmış olur. **Nağmenin başlıca özelliği bir parça değil, bir bütün olmasıdır.** Bütünlük güzelliğin başlıca

vasıflarındandır ve öylesine kuvvetlidir ki, bir defa şiiri okumaya başladığımızda, sonuna kadar okumaktan kendimizi alamayız. Şiirin böyle parçalanmadan, dağılmadan bir bütün

olarak okunmasına şekil veya biçim adı da verilir. ” **Kara Sevda**” şiirinde bu nağmeleri hissederiz.

*Bir kere sevdaya tutulmaya gör,
Ateşlerde yandığının resmidir.
Aşık dediğin Mecnun misali,
Ne bilsin alemde ne mevsimdir.*

Cahit Sıtkı, **dil, nağme, şekil, biçim ve mükemmeliyet kavramıyla güzellik arasında bir ilişki kurar.** “Mükemmel” kelimesi, hemen hemen “güzel” kelimesiyle aynı manaya gelir. Mükemmeliyet; şiirde bir kelimenin yerli yerinde kullanılması, eksik ya da fazla

olmaması, aynı zamanda bir şiiri vücuda getiren bütün unsurların birbirlerine bağlı olmasıdır. Şiirde biçim; söylemek istediğimiz şeylerin, “duygu, hayal ve düşüncelerimizin” ruhumuzda bıraktığı etkileri sezmek, keşfetmek ve o şekilde söylemekle ortaya çıkar.

Memleket İsterim...

*Memleket İsterim
Gök mavi, dal yeşil, tarla sarı olsun;
Kuşların çiçeklerin diyarı olsun.*

*Memleket isterim
Ne başta dert ne gönülde hasret olsun;
Kardeş kavgasına nihayet olsun*

*Memleket isterim
Ne zengin fakir ne sen ben farkı olsun;
Kış gününü herkesin evi barkı olsun.*

*Memleket isterim
Yaşamak, sevmek gibi gönülden olsun;
Olursa bir şikâyet ölümden olsun.*

Şiir yazarken anlatım aracımız olan kelimelere; gözümüz, kulağımız, elimiz, ayaklarımız gibi davranıp, bedenimizin bir parçaları olarak kabul etmeliyiz. Kelimelerle bu kadar içli dışlı olduktan sonra, hangi duygunun örtülü söylenmesi, hangi düşüncenin kuvvetle

dile getirilmesi, hangi hayalin kırık dökük aktarılması gerektiğini sezmek, ona özlediği biçimi vermek, biraz dikkate, biraz çalışmaya bağlıdır. Şiirde hiçbir vezinle (ölçü), hiçbir ön yargıyla, eli kolu bağlı olmamak gerekir.

Çocukluk...

*Affan dedeye para saydım,
Sattı bana çocukluğumu.
Artık ne yaşıam var ne de adım;
Bilmiyorum kim olduğumu.
Hiçbir şey sorulmasın benden;
Haberim yok olup bitenden.*

Şiiri nesirden (düz yazı) ayıran özellikler nelerdir: Düşüncemi şu örnekle açıklayayım. **“Ağlarım hatıra geldikçe gülüştüklerimiz.”** Gülüştüklerimiz hatıra geldikçe ağlarım. Bu bir nesir cümlesidir. Şair ne yapmış? Bir adam ağlıyor, o halde mısraının ilk kelimesi “ağlarım” olacak. Neden ağladığını merak etmez miyiz? Bir şeyler hatırladığı için. Öyleyse mısraının ikinci ve üçüncü sözcükleri” hatıra geldikçe” olacak. Peki neymiş acaba böyle hatırladıkça ağladığı şey? “Gülüştüklerimiz”, böylece her kelime yerini alıyor ve mısra ortaya çıkıyor.

Ölümden Sonrası...

*Öldük, ölümden bir şeyler umarak,
Bir büyük boşlukta bozuldu büyü
Nasıl hatırlamasın o türküyü,
Gök parçası, dal demeti, kuş tüyü,
Aldığımız bir şeydi yaşamak.*

Sanatçı gönül rahatlığıyla çalışabilmek için, çalışmalarına herhangi bir şekilde karışılmamasını ister. Bu da onun en doğal hakkıdır. Bir sanatçının herhangi bir şekilde korunmasına taraftar değilim. **Sanatçı hayat kavgasında yalnız kala kala, yenile yenile kendini olgunlaştırır.** Ekmeğini kazanmak için

Şiir vardır aruzla, şiir vardır serbest vezinle söylendiği için güzeldir. Önemli olan söylemek istediğimiz şeye tam anlamını verebilmektir. **Şair, şiirinin istediği vezni keşfedebilen insandır.** Yani şiir, şairin kaprisinin, alışkanlığının esiri olmamalı, kendi hayatını yaşamalı ve istediği biçimi şaire kabul ettirmelidir. Şair, şiirin bu hasretini sezip, ona o biçimi verebilmelidir. **Biçimsiz güzellik olmaz.** Bunun için bir vezne saplanıp kalmak, her bitkinin her toprakta yetiştirebileceğini ileri sürmekten farksızdır.

başka bir iş tutması mı gerek? Tutsun. Yazacak şeyi varsa herkesin uyuduğu saatlerde yazar. Sanatçı onurunu korumalı, asla uşak, dalkavuk durumuna düşmemelidir. En güzel, en şerefli eserlerin onurlu sanatçılardan çıktığını unutmamalıyız.

*Şimdi o dünyadan hiçbir haber yok;
Yok bizi arayan, soran kimsemiz.
Öylesine karanlık ki gecemiz,
Ha olmuş, ha olmamış penceremiz;
Akarsuda aksimizden eser yok.*

İlk şiirlerimde biçim zayıflığı vardı, mısra titizliği yoktu. Eskiden duymak yeterlidir sanırdım. Ne kadar aldanıyor muşum! Bereket versin, sonradan kendimi toparlayabildim. **“Ömrümde Sukut”** ile **“Otuz Beş Yaş”** şiirlerimi okuyanlar bu farkı görebilirler. Edebiyat anlayışı zamanla oluşur. Jean Cassou’nun; **“Şiir ne yapabilir demek, insanoğlu ne yapabilir demeye gelir”**, sözünü kendime ilke edinmişimdir. **İnsanlardan beklediğim her şeyi şiirden bekliyorum.** Yeni yetişen arkadaşlar; şiiri kendilerine aşk ve dert edinmeli, şiirin sırlarını kendi kendilerine keşfetmeye çalışmalı, kendilerinden önce gelen şairlerin ne yaptıklarını, şiire neler getirdiklerini, ne gibi güçlükleri nasıl yendiklerini öğrenmeye çaba göstermelidirler.

Şiirin, sabır ve direnme işi olduğunu, daima hatırlarında tutmalarını tavsiye ederim.

Prof. Dr. Mehmet Kaplan, Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar Kitabı’nda; Cahit Sıtkı Tarancı’nın şiirlerini ve şiir anlayışını bütün yönleriyle inceler. “Güzel musiki eserleri gibi, güzel şiirlerin de başlıca özelliği, tekrarlamakla bizi bıktırmamalarıdır. Cahit Sıtkı Tarancı’nın yayınlandığından beri tekrarlamaktan bıkmadığım şiirlerinden biri” **Gün Eksilmesin Pencereden” dir.** Öyle sanıyorum ki, Türkiye’de bu şiiri ezbere bilen pek çok insan vardır. Bu ortak duygu gösterir ki, onda, o ne olduğu bilinmeyen bir sır, yani, **“güzel”** denilen veya bize bu değer hükmünü verdiren bir şey mevcuttur.

Gün Eksilmesin Pencereynden

*Ne doğan güne hükmüm geçer,
Ne halden anlayan bulunur;
Ah aklımdan ölümüm geçer;
Sonra bu kuş, bu bahçe, bu nur.*

*Ve gönül Tanrısına der ki:
-Pervam yok verdiğin elemden;
Her mihnet kabulüm yeter ki
Gün eksilmesin pencereynden!*

Gün Eksilmesin Pencereynden” şiirinde;

*Ne halden anlayan bulunur,
Pervam yok verdiğin elemden
Her mihnet kabulümdür yeter ki;*

Dizelerinde ifadeler halk dilinden gelmedir. Hatta:

Ne doğan güne geçer hükmüm,

Dizesinde “hükmü geçmemek” ifadesi de bir halk tabiridir. Fakat:

*Ah aklımdan ölümüm geçer,
Sonra bu kuş, bu bahçe, bu nur.*

Mısraları mana ve ifade bakımından halk dilinde ve halk şiiri geleneğinden uzaktır. Cahit Sıtkı'nın bize son derece sade gelen bu şiiri, halk geleneğiyle, batı geleneğinin bir bileşimidir. Yeni olan işte bu bileşimdir. Burada yan yana getirilen fikir veya tavırlar, üç esasta toplanabilir. **1)** İnsan hayat ve kâinat karşısında acizdir. Doğan güne hükmü geçmez. **2)** İnsanoğlu dünyada yalnızdır. **3)** Böyle olmakla beraber hayat ve dünya çok güzeldir. İnsan bu dünyanın kuşuna, bahçesine, aydınlığına doyamaz. Bu tavırlardan ilk ikisi doğu medeniyetine has bir tavidir.

O, halk şiir geleneğinin dışında yaşayan fakat halk şiirinde pek kullanılmayan halk dilini

bulur. Bu önemli bir keşiftir. Cahit Sıtkı, hece veznini kullanmadığı şiirlerinde de bu dilden bol bol istifade eder. Hece veznini olduğu gibi kabul etmeyerek onu tekdüze yapan durakları kaldırmışsa da halk dilini olduğu gibi şiire aktarmaz. Konuşma dilinden aldığı ifade şekilleriyle, kendi bulduğu ifade şekilleri arasında yeni bir bileşim meydana getirir.

Hayatında hiçbir yüksek mevkiye özenmeyen Cahit Sıtkı, bir şeye özenir: “**Ses vekaleti!**” Arkadaşı Ziya Osman Saba'ya yazdığı mektupta şöyle der; “**Mallarme gibi hayatı bir şiir kitabında, bir nağme demetinde özetletilmekten daha güzel ve tatminkâr bir saadeti zihnimde canlandıramıyorum.** Haydi

bakalım Ziyacığım, iş başına! Türkçe'nin ses
vekaleti bizim sorumluluğumuzdadır.
Yüklendiğimiz işin altından kalkmaya çalışalım
ve şair olmanın her faniye nasip olmayan bir
avantaj olduğunu unutmayalım.

“Sabah Duası” başlıklı şiiri bu
bakımından son derece dikkate değerdir.
Burada var olan her şeyi şair büyük bir sevgiyle
kucaklar:

*Sen doğmana bak güzel gün,
Gözümü alan aydınlık,
Dağlar seninle heybetli,
Ovalar seninle sonsuz.*

*Şükür sayabildiğime,
Şehrimin bacalarını,
Duası anacığımın,
Her bacada duman gerek.*

*Bir neşedir ağaçlarda,
Yaprak yaprak ışıldayan,
Uçan kuşa güle güle,
Gönlüm kanatlarındadır*

.....
*Kulak ver ne musikidir,
Her doğan günle beraber,
Şehirden gelen uğultu,
Dinlemeğe doymadığım.*

*Dilerim ulu Tanrı'dan
Bu mübarek sabah vakti,
Okula giden çocuğa,
Zihin açıklığı versin.*

*İşçisine memuruna,
Cümlesine cesaret sabır,
Açılan pencerelere,
Kalkan kepenklere selam.*

*Sen doğmana bak, güzel gün,
Gözümü alan aydınlık,
Tirenler seninle gider,
Vapurlar seninle gelir.*

Cahit Sıtkı, **“Kulak Ver ki”** şiirinde; varlıktaki güzelliği dağlardan, taşlardan fışkıran bir türkü
olarak hisseder;

*Kulak ver ki havasında bahçemizin,
Gök maviliğinden, dal yeşilliğinden;
Bir türkü söylenmede kendiliğinden;
Nasıl dinlersen öyle şen veya hazin.
Kulak ver, dolaşan ruhumuzun tel tel;
Dallardaki tomurcukları ürperten,
Bir türkü söylenmede kendiliğinden;
Dinledikçe ömrün artar, öyle güzel!*

Bu hayat ve kâinat sevgisi bazı şiirlerde adeta dini bir vecd, (kendinden geçme, ilahi bir aşk)

haline gelir. Şair bu duygular içinde **“Bugün Hava Güzel”** şiirinde, Allah’a şükreder:

*Bugün hava güzel,
Bugün içim içime sığmıyor.
Annemden mektup aldım,
Memlekette gibiyim.
Allah’a şükür karnım tok;
Elimi uzatsam kahve fincanı dudaklarımdadır.
Kuşlar kaçmıyor benden;
Bir güvercin kanadında okşuyorum,
Göklerin maviliğini.
Serçelerin cıvıltısıyla sınıyor içime,
Ağaçların yeşilliği.
Bulutların ipek gölgesi,
Çocukların yüzünde hışırdıyor.
Çember çeviriyorum çocuklarla beraber;
Elime çember almadan.
Düşüncelerimi nura garkeden güneşe sor,
Bu nisan rüzgârı da şahadet eder,
Bütün insanları kardeş biliyorum,
Cümlelerin sağlığına duacıyım.
Şayet ölürsem,
Helalleşmeye vakit kalmadan,
Hatırdan çıkarmayın beni;
Dünyaya benden selam olsun,
Her nefes alıp verişiniz.*

Cahit Sıtkı, hemen hemen bütün şiirlerinde, daima birlikte görülen birbirine zıt unsurları, **ölüm/hayat, ızdırıp/neşe, karanlık/aydınlık kavramlarını bir araya getirmiştir.** Şiirin birinci ve sonuncu mısralarında tekrarlanan **“gün”** kelimesi, şairin

en çok sevdiği kelimelerden biridir. “Gün Eksilmesin Pencereyden” şiirinin başlıca özelliği duyguların yoğun oluşudur. Şair bu yoğunluğa bir tasfiye ile, (arıtma, ayıklama) ulaşmıştır.

*Ah aklımdan ölümüm geçer,
Sonra bu kuş, bu bahçe, bu nur.*

Mısralarında varlıkların sadece isimleri vardır. Hiçbir sıfat kullanılmamış, hiçbir benzetme yoktur. “Gün eksilmesin pencereyden”, dizesi, şiirin iç yapısına ve anlamına uygun bir semboldür. Burada **“gün”** dış alemi, **“pencere”** hayatı veya insan şuurunu temsil eder. Şair duygularını yoğun bir şekilde anlatan, göze hitap eden semboller kullanır. Şiirlerinde öyle bir atmosfer oluşturur ki, sıradan varlıklar sembol haline gelirler. Cahit Sıtkı, mutlak şekilde saf olmasını istediği şiirlerine ne tarih ne ideoloji ne de sosyal meseleleri sokmuştur. Onun şiirleri **“safyaşantı”** şiirleridir. Şiirlerinin

üç temel konusu vardır. **Ölüm korkusu, dünyanın güzelliği veya yaşama sevinci ve aşk.**

Cahit Sıtkı, Diyarbakırlı zengin ve köklü bir ailenin çocuğudur. Ailesine duygu bakımından çok bağlı olmakla beraber, derbeder yaşayışı dolayısıyla onlardan uzaklaşmıştır. Elinde imkanlar olduğu halde, birçoklarının koştuğu veya sınıksız sarıldığı zenginliğe, fakir bohem (günü gününe, tasasız, düzensiz) hayatını tercih etmesi, eski mistiklerde olduğu gibi bir uzaklaşma, suni (yapay) şeylerden soyunup, varlığın asli değerlerini bulma arzusunun bir sonucudur.

Bugün Cuma...

*Bugün Cuma;
Büyükannemi hatırlıyorum,
Dolayısıyla çocukluğumu,
Uzun olaydı o günler!
Yere düşen ekmek parçasını
Öpüp başıma götürdüğüm günler!*

1940 yılında Paris'e giden Cahit Sıtkı Tarancı, orada ölüm korkusunu çok keskinleştiren savaş ile karşılaşır. Paris bombardıman edilirken, bisikletle tam on gün yolculuk yaparak Bordeaux'ya gelir. Türkiye'ye döndükten sonra yine savaş yıllarında askerlik hizmetini yapar. Şiirlerini ölümün aynasında hayatı pırıl pırıl gördüğü bu yıllarda yazmıştır. O yıllarda **Varoluşçuluk felsefesinin**, edebiyata akseden taraflarıyla

meşgul olmuştur. **Heidegger'de** "ölüm" ve "fanilik" duygusu "Zeitlichkeit" konusu önemli bir yere sahiptir. Ona göre insan, hayatın derin manasına ancak ölüm düşüncesiyle ulaşabilir. Saf şiire inanan Cahit Sıtkı, bu felsefeyi; soyut bir doktrin (öğreti) olarak değil, bir "yaşantı" olarak şiirlerine aksettirmiştir. "**Çilingir Sofrası**" şiirinde. Varlıkla insan arasında bir ilişki kurar;

*Otur ki sandalye hatırlasın,
Sandalye olduğunu.
Masa da unuttur masalığını,
Elini koymasın üstüne.
Bakışlarını ayırmaya gelmez,
Sürahi boşalır sonra suyundan.*

"Tereke" adlı şiirinde, bu ilişkiyi, ölüm temiiyle birlikte ele alır;

*Ben ölürsem ölürüm bir şey değil;
Ne olursa garip eşyama olur.
Bir hayır sahibi çıkar mı dersin,
Mektuplarımı iade edecek?
Ya kitaplarım ya şiir defterim?
Yanarım bakkal eline düşerse,
Kim bilir bu döşekte kimler yatar,
Hangi rüyaları örter bu yorgan!
El sırtında böyle zarif duramaz,
Ismarlamadır elbisem, pardesüm;
Her ayağa göre değil kunduram;
Bu kravat ben bağladıkça güzeldir;
Bu şapkayı kimse böyle giyemez.*

Ölümün veya yokluğun karşısında varlık, hayret vericidir. **Cahit Sıtkı, filozof değil, şair olduğu için, dünyaya ve hayata bakarken onda bir güzellik de bulur.** Paris'ten, arkadaşı Ziya Osman Saba'ya yazdığı bir mektupta şöyle der: "**Cruel enthousiasme (inanılmaz acımasız bir**

coşku ve heyecan) içindeyim. Bugün yarın ölmem pek mümkün, uçaklar bombardımanlara başladı." Cahit Sıtkı, hayatın eşsiz güzelliğini işte böyle bir ölüm tecrübesi içinde görmüştür. "**Bugün**" şiirinde ölüm karşısında duyulan yaşama sevinci büyük bir kuvvetle hissedilir:

*Bugün masal değil,
Masaldan daha güzel, gerçek;
Bugün yeryüzünde olduğum gün!*

*Ayaktayım işte;
Asfalta amut,
Akasyaya muvazi,
İnsanlarla omuz omuza,
Kurtlarla kuşla aynı kaderde,
Gülden laleden farksız,
Faniliğinde ömrün;
Herkes gibi dertli,
Ümitli herkes kadar;*

Ölüm karşısında hayatı bir bütün olarak anlayan, dünya ile kendi arasında da bağlar kuran Cahit Sıtkı, bazı şiirlerinde Yunus Emre'ninkine yaklaşan bir **"varlık**

mistisizmine" ulaşır. İnsanlık dışındaki varlıklarla da dostluk kurmaya çalışır. Paris'te bombalar altında yazmış olduğu **"Robenson"** adlı şiirinde, şöyle der:

*İsterdim tercümanım olasın,
Tanıtasın beni balıklara,
Vahşi kuşlara ve çiçeklere;
Bizdendir diyesin benim için.*

İnsanlık dışındaki varlıkları benimseyişi, yalnızlık duygusuyla yakından ilgilidir. İnsanlar arasındaki münasebetin çok defa sahte oluşu, bazı insanları tabiata daha çok yaklaştırır. Dostluk ve sevginin ne olduğunu **yalnızlık** duygusu çekenler çok daha iyi bilirler. Cahit Sıtkı'nın aşk şiirlerinin arkasında derinden

hissettiği bu yalnızlık duygusunun büyük rolü vardır.

Onu tabiata götüren de bu yalnızlık duygusudur. **"Yalnızlık Macerası"** başlıklı şiiri Cahit Sıtkı'da bu duygunun, ne kadar köklü olduğunu gösterir.

.....
*Paylaşırsa dost paylaşmış,
İnsanın derdini sevincini.
Dost ümidiyle ortalığa düşmeyegör,
Hangi kapıyı çalsan kimseler yok,
Hangi omuza dokunsam yabancı çıkar.*

İnsanı eşyadan ve hayvandan ayıran başlıca vasıf, içinde bulunduğu an ve durumu aşma arzusu ve özleyiştir. Varlığı duyularla anlayıp kavraması ve dikkati; insanı içinde bulunduğu duruma mahkûm eder. Durağan, değişmeyen (statik) bir durum meydana getirir. Bu insan ruhunun özüne, varlığına aykırıdır. **İnsan ruhu, düşünce, irade ve hayalini yönelteceği bir "öte" ye muhtaçtır.** Ufku kapandığı takdirde,

sebebi belirli veya belirsiz can sıkıntılarıyla kıvrılır.

Cahit Sıtkı, bazı şiirlerinde ferdi veya sosyal geleceğe ait tasavvurlarını anlatmakla beraber, **"öte"** den, **"gelecek"** ten çok, **"şimdi var olana"** önem verir. Bazı şiirlerinde de Allah'ı ve varlık ötesini arar. **"Şaşırdım Kaldım"** şiiri ufku olmayan bir insanın, içinde bulunduğu sıkıntılı durumu anlatan güzel bir şiirdir.

*Şaşırdım kaldım nasıl atsam adım;
Gün kasvet gece kasvet.
Bulutlar, sisler içinde bulandım;
Gök mavisine hasret.
Olmuyor seni düşünmemek Tanrım,
Ummamak senden medet.*

*Suyun dibine vardı ayaklarım;
Suyun dibine zulmet.
Kalmadı ümidin soluk ve cılız,
Işığında bereket.
Ve ölüm, kapımda kışner, sabırsız,
Bir at oldu nihayet.*

Cahit Sıtkı, şiirlerinde ve hikayelerinde Diyarbakır'dan pek söz etmez ama mektuplarında, bu şehirde yaşayan ailesine olan sevgisi, açık bir biçimde görülür. **Prof. Dr. İnci Enginün'ün** bin bir emekle derlediği mektuplardan oluşan **“Evime ve Nihal'e Mektuplar”** da şairin, ailesi, memleketi ve kardeşiyle duygulu, güzel bir ilişkisi olduğunu görürüz. 15 Aralık 1929'da on dokuz yaşındayken Galatasaray'dan annesine yazdığı mektupta, aile ismi Pirinççizade'yi ne kadar benimsediğini, şöyle ifade eder.

“Gelecek nesiller bir **Pirinççizade** ailesinin var olduğunu bilecekler ve bu ismi hürmet ve takdirle anacaklardır. Siz haldeki saadetten mesulsünüz, ben istikbaldeki şöhretimizi hazırlamakla meşgulüm.” Mektuplarla beraber, kardeşinin okuması için sık sık romanlar, artist dergileri gönderen Cahit Sıtkı, Ocak 1931 tarihli mektubunda, bir

ağabeyin kardeşine verebileceği en güzel tavsiyeleri veriyor.

*“İstanbullu olmak, Diyarbakırlı olmak mesele değildir. İnsanda ince bir zevk olduktan sonra; bir köyde, bir kulübede bile doğmuş olsa; her yerde ve her zaman kendini gösterir ve alkışlattırır. Onun için İstanbullu olmaya filan heves etme. Diyarbakırlı olduğunu istersen aleme ilan et... İstanbul çok güzel Nihal, fakat içinde doğup büyüdüğümüz Diyarbakır daha güzeldir. Topraklarında bize yakınlık var, taşları bize karşı hissiz değildir. Havası ciğerlerimizi iftiharla şişirecek, temiz ve öz havamızdır. Suları ancak bizim hararetimizi söndürebilir. Biz, yalnız o muhit içinde varlığımızı gösterebilir; Diyarbakır denen yerde, yaşamının ulviyetini kavrayabiliriz. Velhasıl şekerim, **Diyarbakır'ı sevmek bir vazife ve hem de ihmal edilmeyecek mukaddes bir vazifedir.**”*

Gün Bitti...

*Gün bitti;
Akşam serinliğinde başlıyor memleketim.
Doğduğum köy göründü;
Sakin yıldızlarıyla gittikçe yakınlaşan sema,
Dört nala kalktı atım sevincinden;
Uçarak gidiyorum sılaya.
Çocukluğumda uçurduğum uçurtmalar olacak
Bacalara takılan şu beyaz bulutlar;
Belki de rüzgârda namaz bezidir,
Yüzüne hasret kaldığım anacığım!
Herhalde beni bekleyenler var.*

Okuyup vali olmasını ve ailesinin adını yüceltmesini arzu eden babası tarafından İstanbul'a, Saint Joseph Lisesi'ne gönderildi. Bu ayrılığı cennetten kovulma ve bir tür cezalandırma olarak kabul eden Cahit Sıtkı, vali olmak için çabalamak yerine şair olmayı tercih etti. İstanbul'da tek başına varlık mücadelesi vermek zorunda kalışı ve karşılaştığı olumsuzluklar şairi, hassas mizaçlı birisi haline

getirmiştir. 1931'de girdiği Mülkiye Mektebi'ni (Siyasal Bilgiler Fakültesi), bitirmeden, eğitimine Yüksek Ticaret Okulu'nda devam eder.

Ancak memuriyet sınavını kazanıp Sümerbank'ta çalışmaya başladıktan sonra bu okuldan ayrılır. Şairin, Beykoz Kundura Fabrikası'na, kendi el yazısıyla yaptığı iş

başvuru belgesi, yapılan araştırmalar sonucu bulunmuştur. Adres, memleket, doğum tarihi, askerlik durumu gibi sorulardan sonra;

“istediğiniz maaş nedir?” sorusuna, usta şairin verdiği cevap dikkat çekicidir: “Ne layık görülürse.”

İŞ TALEPNAMEİ

SÜME

PERSON

DİKKAT!

1 - Bilgi veriler enayit
2 - İstikrar ve kâğıt

1. - Ad ve Soyadı? *Cahit Sıtkı Tarancı*

2. - Adres? *Kadıköy Beğazı, No 81*

3. - Doğum yeri, doğum tarihi? *Balıkesir 1910 (1328)*

4. - Tashiyet, Dini? *Türk, İslâm*

5. - Evli mi? bekar mı? Çocukları? *Bekarım*

6. - Hakkında kimler? Memur, hazine, olup olmadık? *İstikrar Tarancı, kâğıtlarıdır. Balıkesirde çiftlikte meşguldür.*

7. - İstikrar, emlakları var mı, varsa ne? *Yoktur.*

8. - Askerliği yapılmı? *Hayır. Yüksek İhtisat ve Tımar mektebinde kâğıtlı. Lâhmanım kâğıtlı, tımar istikrar.*

9. - Evvelce başka bir memur, terfisi mi? *İstanbul Dişler - darlığına verdin. (Balıkesir'de Verdik memur - memur istikrar.)*

Mat. 2 - 1938 Nisan

"Ayakkabı fabrikasına iş başvurusu"

“Ömrümde Sukut” adlı şiir kitabı henüz Mülkiye Mektebi’nde yayınlandı. Karabük’e atanması üzerine Sümerbank’taki memurluk görevinden ayrılıp, hikayelerini yayınladığı Cumhuriyet Gazetesi’nde çalışmaya başlar. Aynı yıllarda Peyami Safa ile tanışır. Paris’e gider. Paris Radyosu’nda Türkçe yayınlar spikerliği yapar. 1938-1940 yılları arasında Science Politique’te (Siyasal Bilimler Fakültesi’nde) yüksek lisansını bitirir. Paris’te Oktay Rıfat ile tanışır. İkinci Dünya Savaşı’nın başlamasından sonra, Paris’ten bisikletle kaçarak Türkiye’ye döner. 1941-1943

yılları arasında, Balıkesir’in Burhaniye İlçesi’nde askerliğini yaptığı sırada, **“Haydi Abbas”** şiirini yazar.

Askerliğini bitirdikten sonra İstanbul’a ailesinin yanına yerleşir. Bir süre babasının iş yerinde çalışan şair, daha sonra Ankara’ya taşınır. Anadolu Ajansı’nda ve Çalışma Bakanlığı’nda görev yaptığı bu dönemde, **“Otuz Beş Yaş”** şiirini yazan Cahit Sıtkı, 1951’de Cavidan Tınaz ile evlenir. Evlendikten sonra yazdığı şiirlerini **“Düşten Güzel”** adlı şiir kitabında toplar.

Otuz Beş Yaş

*Yaş otuz beş! Yolun yarısı eder.
Dante gibi ortasındayız ömrün.
Delikanlı çağımızdaki cevher,
Yalvarmak yakarmak nafile bugün,
Gözünün yaşına bakmadan gider.*

*Şakaklarıma kar mı yağdı ne var?
Benim mi Allah'ım bu çizgili yüz?
Ya gözler altındaki mor halkalar?
Neden böyle düşman görünürsünüz,
Yıllar yılı dost bildiğim aynalar?*

*Zamanla nasıl değişiyor insan!
Hangi resmime baksam ben değilim.
Nerde o günler, o şevk, o heyecan?
Bu güler yüzlü adam ben değilim;
Yalandır kaygısız olduğum yalan.*

*Hayal meyal şeylerden ilk aşkımız;
Hatırası bile yabancı gelir.
Hayata beraber başladığımız,
Dostlarla da yollar ayrıldı bir bir;
Gittikçe artıyor yalnızlığımız.*

*Gökyüzünün başka rengi de varmış!
Geç farkettim taşın sert olduğunu.
Su insanı boğar, ateş yakarmış!
Her doğan günün bir dert olduğunu,
İnsan bu yaşa gelince anlarmış.*

*Ayva sarı nar kırmızı sonbahar!
Her yıl biraz daha benimsediğim.
Ne dönüp duruyor, havada kuşlar?
Nerden çıktı bu cenaze? Ölen kim?
Bu kaçınıcı bahçe gördüm tarumar?*

*N'eylersin ölüm herkesin başında.
Uyudun uyanamadın olacak.
Kimbilir nerde, nasıl, kaç yaşında?
Bir namazlık saltanatın olacak.
Taht misali o musalla taşında.*

Cahit Sıtkı Tarancı, ölümünden üç yıl önce 1 Ocak 1953'te, Mavi Dergisine verdiği röportajda; hayatınızdan kısaca bahseder misiniz? Sorusuna şu cevabı verir: "1910'da Diyarbakır'da doğdum. İlkokuldan sonra İstanbul'a gittim. Fransız mektebinde, Galatasaray'da, Mülkiye'de okudum. İki seneye yakın bir süre Paris'te bulundum. Uzun

*zamandır mütercim olarak çalışmaktayım. Evleneli bir yıl oluyor. Güzel şiir yazmaktan başka ihtirasım (daha güçlü bir isteğim) yoktur." Cahit Sıtkı Tarancı, genç denilebilecek bir yaşta ölmemiş olsaydı, muhakkak ki daha başka ufuklara yönelecekti. O, sanki bu durumu sezmiş gibi, Türkçe'nin en güzel şiirlerinden birisi olan "**Sanatkarın Ölümü**" nı yazmıştır. "*

*Gitti gelmez bahar yeli,
Şarkılar yarıda kaldı.
Bütün bahçeler kilitli;
Anahtar Tanrı'da kaldı.*

*Geldi çattı en son ölmek,
Ne bir yemiş ne bir çiçek;
Yanıyor güneşte petek,
Bütün bal arıda kaldı.*

Cahit Sıtkı Tarancı, 1953'te felç olur. Yatağa bağlı ve yarı bilinçli olarak İstanbul ve Ankara'da çeşitli hastanelerde tedavi gören Cahit Sıtkı Tarancı'ya bir yıl kadar da Diyarbakır'da baba evinde bakılır. Tedavi için

devlet tarafından 1956'da Avrupa'ya gönderilen şair, **13 Ekim 1956'da Viyana'da vefat etmiş**, cenazesi Ankara Cebeci Asri Mezarlığı'na defnedilmiştir. Rahmetle anıyoruz.

Soldan sağa; kayınpeder İdris Tınaz, Cahit Sıtkı Tarancı, eşi Cavidan Tarancı, kayınbiraderi Oğuz Tınaz, baldızı Handan ve eşi, Nihal Erkmenoğlu, kayınvalidesi Bayan Tınaz."

Kaynakça: Prof. Dr. Mehmet Kaplan, Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar 2, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2016. / Asım Bezirci, Otuz Beş Yaş, Can Yayınları, İstanbul, 2018. / Varlık Dergisi, Şiir Üstüne Cahit Sıtkı Tarancı ile Konuşma, İstanbul, 2010. / Cahit Sıtkı Tarancı, Ziya'ya Mektuplar, Can Yayınları, İstanbul, 2019. / Prof. Dr. İnci Enginün, "Cahit Sıtkı'nın Mektupları", Tigris Dergisi, Diyarbakır, 2020. / Fikriyat Dergisi, Cahit Sıtkı Tarancı, "Ölümünden Bir Şeyler Umarak", İstanbul, 2019.